

בצללו של עץ החיים

א.

כל ימיו שריו ר' יוסף צבי רמון בתוך הספירה של דורות. מחיבות הזמן נהרסות וגדולי ישראל מופיעים לעיניו באחדותם הפנימית. כדרך משורר הרי הו תופס בעיקר את קצב נפשם. את מנגינתם.

לפני שנים אחדות יצא לאור קוגט רסו "עצי חיים", דברים על גדולי הארץ — לקט רשימות קצרות על ליו איתנים מרבן יוחנן בן זכאי עד מרן הרב אברהם יצחק הכהן קוק. הרשימות הן מסוג הערות שוליים שרשמים אנב קריאה והירהור. קטעי מאמרים, עובדות שכיחות ותוך כדי כך צירוף דברים משלו שעולה כדי הבעת השגה והרגשה.

קוסם אותו כסאו של חזקיהו מלך יהודה ליד מיטתו של ר' יוחנן בן זכאי; מתרשם הוא מסיפור האגדה על עקיבא ואשתו שהוא היה מלקט תבן מבין שערותיה והופיע לפניהם אליהו וביקש מעט תבן. היסורים של ר' עקיבא מדובכים לנפשו. הרשימה על ר' שמעון בן יוחאי כתובה כעל אחד קרוב לו ביותר. שהרי הוא שכן על קברו ימים הרבה וביקש את פסיו עותיו במרחבי הגליל. כאן נושמים את

האווירה של מירון וצפת. כאן רואים אותו יוצא לקבל את פני השבת בין ההרים יהו עם החברייא הקרושה. וכאן הוא מביע את הרעיון של שכינתא בגלותא. כשם שהשכינה גודה ממקומה, כך גם הצדיקים גודדים. הכול גודדים אחרי המלך, מלכו של עולם, שגם הוא כביכול מחכה להגאל עליידי הצדק שיגבר בעולם עם תקומת ישראל.

המשורר נודד בורכים ונודד במרחקי הדורות. הוא נגש עם רבה ברינחמני ומשוחח עם ר' תנחומא; הוא בא בנדרים עם הרמב"ם, הרמב"ן והרא"ש ונמשך אל ר' יוסף קארו, ש"המגיד" היה מתגלה לפניו, וחש קורבה נפשית מיוחדת למהר"ל מפראג ולר' משה חיים לוצאטו. בטבריה הריהו שוהה על קברו של רמח"ל, הפייטן והמקובל המופלא, שנתגלה אליו אליהו והאירה לפניו הכנרת והרי טבריה והיה כל פלא אתו.

הוא מרבה לרשום רשימות על אד"מ מור"ם וגאונים נודעים מהדורות האחרונות. אולם המשיכה הנפשית העמוקה היא אל הרב אברהם יצחק הכהן קוק. שלו מקדיש רשעים שיריות אריות. בו הוא רואה את השורר החזיוני

שפורט כנפיהו הגדולות ושם לו בהחבה בים של שירת היהדות שהוא כלולה אצלו משושה שהם אחד: ארזים, ישראל יהודה.

ברשימות אלה יש הירה פיוטית לנפשו של גדולי הדור, הגדרת משנתו ומקומו בארץ ישראל וביהדות. הרי בתור דוגמא הגורה אחת: יש משורר פילוסוף, שיועד לבקר ולנתח את רגשותיו הכבירים ולפיהם הוא מעמיד את יסודות הפילוסופיה שלנו; ויש משורר השוחה בים שיריהו, כהעזן וחי בה כתינוק בחיק אמו, אבל לא ידע יותר מעולמו הוא, לא יבקר את האחרים ולא את רגשות עצמו. רק יפרוש כנפיו ויעוף בהרועת שמחה במרחבי אין קץ של עדני שירתו. משורר מה מין הראשון מצטיין בגובה; משורר מהמין השני מצטיין במרחב. משורר מהמין האחרון הוא רבי אברהם יצחק הכהן קוק.

במשוררה של היהדות מצא את רבו. מפיו קנה תפיסת חיים ישראלית שלימה.

ב

בזכרונותיו הוא מספר, ששני דברים צדו את נשמתו בימים ההם. ימי עלייתו לארץ, וקבעו את זכותו השירית: הנוף של ארץ צבי וזכותו הקורנת של הרב קוק. הוא רושם: — העולם החדש היה מוקסם מיפי הארץ המסנוורת עינים. ירושלים העדינה בשמשה העליו וביומה הבהירה בלילותיה הנפלאים ובזכרונותיה שעלו מכל אבן יקר ומכל מערה עתיקה. חיפה בהוד הכרמל הנשגב אשר הופף עליה. עריה גליל נשקפו כחלופ רחוק. יפו התרפקה על חולות ים התכלת אשר התהרה בתכלת השחקים. בנווה סלום הייתי רואה דרך מבואות את הים. אהבתי להביט אל גלגלים המתרוצצים אל החוף. עלתה לפניך שירת המזרח ככת אביב נצחיים המתנוגדת בעריסת זוהר הימים ותכלת השחקים. הים קסם אותך ביחוד בבוקר השכם, כשהוא עסוף זוהר שחודית. הוא גד כמון בארץ ויש לו לב גדול, לב כביר, ויכול לה שיח לפניך הרבה.

ועוד "לב גדול, לב כביר" מצא ביפו — אצל רבה של העיר. לב המכיל בתוכו את זוהרה של היהדות. הוא מספר, שאהב את נוף הפרדסים של יפו וכשנכרתו עצי הפרדסים והוקם במקור מם בית מגורים — לא יכול היה להתנחם זמן רב. היה זוסר לו הנוף הירוק, המחיה נפשית. והנה פעם אחת אני רואה על מדרגות הבית — מספר המשורר — את רבנו עומד ומסדר קידושין. כדרכו, הביע דבריו ברוך. והיה חג מואר מסביב. אמרתי שעת חירות לארץ, חירות ממלאך המוות.

הרב הדליק אור באותו מקום. מכאן ואילך חזרה שמחת הנוף ללבו. שכן ברב ראה חלק בלתי נפרד מנשמת הארץ. מזו שלמעלה כפי שראתה נפשו. הוא רושם פסוק אחד: "באנדרות פיו ראו את תפארת ישראל ותפארת הארץ על מרחבי ימיה ולילותיה". המשורר היה נעונו בארץ. פגשו אותו בין הרי ירושלים, בדרך השרון ובמרומי הגליל. הדרכים הקסימוני ולא נתנו מנוח לרגליו. עברתי כבורות ארץ גדולות. לנתי בשדות. ההפרנסתי מירקות והנתי מעולמו המפואר של רבון העולמים. נפשו הדתית ביקשה פגישת תמיד עם מי שאמר והיה העולם. וכשרוצחים ערביים פצעוהו קשה באש מורתבוקר אחת. בדרך מפתח תקוה ליפו, והוא הטיל את עצמו תמימי הירקון, כשהמים מאדימים מדמו. הרי הו רושם כעבור שנים את המאורע ומוסיף: "מי הירקון השיבו קצת את נפשי. פחדתי שלא אהיה כמאבד את נפשי לדעת ואמרתי ללאת מהמים. אבל הם היו עמוקים וכבר עברו את ראשי. בשארית כוחותי אהזתי בעשבים ועליתי מהמים". ברגעים הקשים ההם היהודי המאמין לא דאג לחייו הארעיים, אלא הירהר בחיי הנצח שלא יקופחו עליידי התאבדות לדעת. בעל היסורים החזיק בראשי העשבים. הציל את נפשו ובא כעבור הדשים — לאתר שיצא מבית החולים — להתחמם לאורו של הרב. זה שבסביבתו חש חירות ממלאך המוות.

נשמה נמשכה לנשמה. כראיית הכירא בים בהר, בשמים — כך ראה את פלא היצירה באותו אדם גדול. שהציטייר תמיד בעיניו כאחד ענק שמתהלך בארץ ומשיח עם קונו.

בשירה וברשימה של ר' יוסף צבי רמון חתומות קרני ההוד של הרב שנתגלה לפניו עם עלייתו לארץ. בצילו של עץ חיים זה נזרם אור בנפשו של המשורר בעל היסורים.

ב"ה ספר תורה חדש למכירה וכן ספר תורה משומשים אפשר להשיג בתנאים נוחים אצל סופר סת"ם ר' ישראל חיים פומט - מזקני הסופרים בירושלים הגר עתה בפתח תקוה רחוב הובבי ציון 12 אצל פועלי אגוד